

Redistribuirile jocului inflaționist și calea crizei economice

Dorel AILENEI

Academia de Studii Economice, București
dorel_ailenei@yahoo.com

Amalia CRISTESCU

Academia de Studii Economice, București
amalia.cristescu@economie.ase.ro

Rezumat. Pornind de la efectele de redistribuirea a avuției la nivel social generate de procesul inflaționist, autorii își propun să identifice sistemul de interese care susține acest proces, respectiv conexiunile cu criza economică. Pentru aceasta în lucrare este lansată ipoteza bolii contagioase a dezechilibrelor piețelor ca fundament al manifestării procesului inflaționist. Analizând premisele și cauzele manifestării dezechilibrelor piețelor autorii relevă un sistem de alianțe de interese care împreună cu atitudinea complice a consumatorului susțin manifestarea procesului inflaționist. Confruntând această ipoteză cu tendințele inflaționiste din țările dezvoltate din ultimele patru decenii și cu lecția recentei actualei crize economice mondiale, se demonstrează rădăcina comună a declanșării fenomenului inflaționist și a crizelor economice. Autorii consideră că evitarea apariției unor noi crize economice mondiale și a efectelor negative ale inflației necesită o schimbare radicală de comportament atât din partea consumatorului cât și a celorlalți agenți economici.

Cuvinte-cheie: jocul inflaționist; criză economică; comportament consumerist; boală contagioasă.

Coduri JEL: E20, E31.

Cod REL: 8F.

Introducere

În general, inflația este definită ca o creștere dezordonată a nivelului general al prețurilor, cu precizări suplimentare privind o anumită perioadă de timp (Burda, 1997, Blanchard, 2000), respectiv ca o erodare a puterii de cumpărare a banilor (Walgenbach, 1973).

În general conceptualizarea inflației face apel la patru mari izvoare teoretice:

- Teoria clasică, reprezentată de David Hume (1751), explică inflația prin creșterea prețurilor cauzată de creșterea ofertei de bani.
- Teoria keynesiană susține, prin însăși fondatorul ei John Maynard Keynes (1936), că inflația apare atunci când cererea pentru bunuri și servicii este mai mare decât oferta (teză reluată printre alții și de Richard Lipsey (1995), care arată că inflația are și cauze extramonetare).
- Abordarea monetaristă reia teza lui David Hume susținând că *inflația este mereu și pretudindenii un fenomen monetar* chiar dacă realizează nuanțări valoroase între dimensiunile temporale ale procesului: termen scurt versus termen lung (Friedman, 1963).

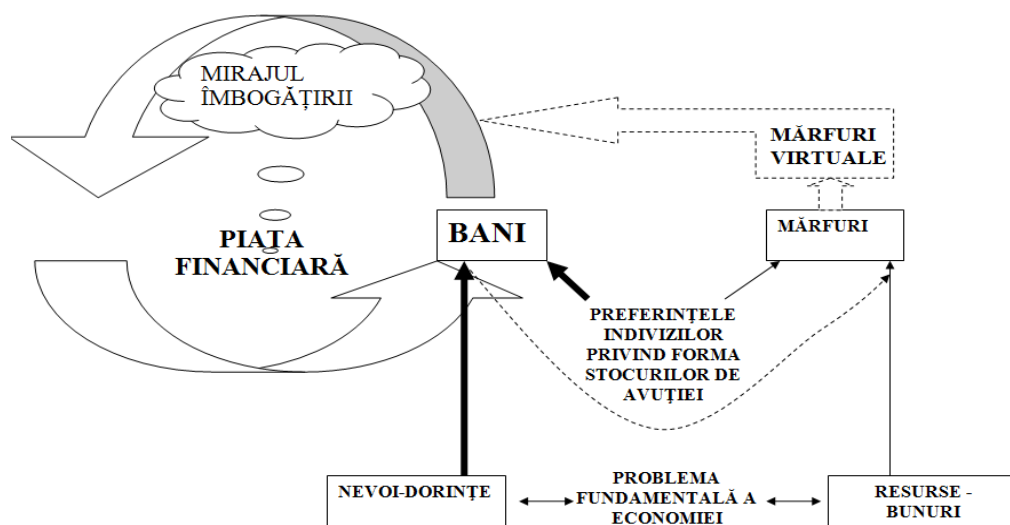
Chiar și în sinteza definițiilor inflației pe care o propune Frisch (1983), elementele caracteristice se înscriu în aceeași arie conceptuală descrisă anterior:

- Inflația este starea generalizată de exces de cerere unde „prea mulți bani urmăresc prea puține bunuri”;
- Inflația – o creștere a rezervei de bani sau a veniturilor, pe total sau per capita;
- Inflația – o creștere a nivelului prețurilor caracterizată prin următoarele elemente: prognozată cu un anumit grad de eroare conduce (prin intermediul costurilor) la noi creșteri de prețuri, este măsurată prin prețuri nete (din care au fost deduse taxele) și este ireversibilă.
- Inflația – o depreciere a valorii banilor în relație cu alte monede, măsurată prin cursul de schimb, sau prin prețul aurului, sau indicată printr-un exces de cerere de aur sau de alte monede.

Fenomenologia inflației

Dincolo de nuanțări și controverse conceptualizarea inflației are la bază dezechilibrul dintre bani și mărfuri sau altfel spus dintre macropiața tuturor bunurilor și piața monetară. Se face, astfel, necesară disjungerea conceptuală dintre cauzele și premisele procesului inflaționist. Aceasta este necesară pentru a putea pătrunde dincolo de aparențe și pentru a discerne între factori care pot fi

influențați și modificați prin politicile antiinflaționiste și factori permanenți, de substrat care explică persistența procesului inflaționist chiar la niveluri scăzute, controlabile. Astfel, se poate afirma că *premisele inflației țin de însăși dezechilibrul major pe care este construită știința economică: neconcordanța dintre caracteristicile nevoilor-dorințelor și cele ale resurselor-bunurilor* (figura 1).

Figura 1. Fenomenologia inflației

Se poate afirma că principala premisă a inflației rezidă în problema fundamentală a economiei: identificarea modalităților de diminuare a contradicției dintre caracteristicile nevoilor-dorințelor și cele ale resurselor-bunurilor. Deoarece nevoile-dorințele au o dinamică foarte accentuată și sunt virtual nelimitate va rezulta o presiune mult mai ridicată asupra banilor, ca mijloc (de acces la bunuri) indirect de rezolvare a binomului nevoi-dorințe, decât asupra mărfurilor, care se produc mult mai greu cu ajutorul unor resurse limitate.

O altă premisă, oarecum imediată a procesului inflaționist, constă în preferințele indivizilor pentru forma de constituire a stocurilor de avuție. Este evident că forma bănească va avea avantaje nete din perspectiva administrării, lichidității și mobilității în raport cu forma marfară. *Aceste două premise explică preponderența înclinației indivizilor către deținerea de bani, în raport cu posibilitățile de producere și preferințele de deținere a bunurilor.* Mai mult, *premisele inflației explică și persistența inflației dincolo de orice mix de politici*

macroeconomice. Aceasta deoarece măsurile implementate prin politicile macroeconomice pot afecta cauzele, nu și premisele procesului inflaționist. De exemplu, creșterea ratei dobânzii de politică monetară va face banii mai scumpi, mai dificil de procurat, dar nu va rezolva problema fundamentală a economiei, în sensul temperării ritmului dinamicii nevoilor-dorințelor sau a limitării semnificative a acestora. În plus, această măsură nu va influența decât parțial „apetitul” indivizilor pentru bani (chiar și mai scumpi) în raport cu stocurile de active marfare. Altfel spus, premisele inflației țin de esența economicului, indiferent de forma spațio-temporală de manifestare a acestuia, pe când cauzele inflației țin de cristalizarea în forme specifice de manifestare a acestei esențe economice (economii naționale, sau economia mondială din anumite perioade de timp). Astfel, cauzele monetare țin de reglarea masei monetare și a circuitelor acesteia în economie, de echilibrul cursului de schimb, de natura corelațiilor dintre fenomenele monetare și cele financiare, de echilibrul fluxurilor de monetar în raport cu străinătatea etc.

Mai mult, banii pot susține iluzia monetară a unor mărfuri mai valoroase, un fel de miraj al avuției. În plus, procesul de „virtualizare a valorii” (Dinu, 2011) din economiile moderne susține iluzia creșterii accelerate a avuției materiale prin apariția mărfurilor virtuale (titluri de valoare, opțiuni, instrumente derivative etc.). Pe de altă parte banii sunt solicitați pentru ei înșiși (Keynes, 1936), i.e. pentru a produce alți bani, intrând în rotativa mirajului îmbogățirii furnizată de piața financiară.

Cauzele procesului inflaționist ce decurg din economia reală au legătură cu factorii care determină geneza și dinamica cererii și ofertei agregate, de structurile economiei naționale, de piața muncii și productivitate, de manifestarea concurenței și eficiența funcțională a piețelor, de conexiunile sistemului economic național la economia mondială etc. Corelarea cauzelor macroeconomice cu cele microeconomice ale inflației poate releva conexiuni ascunse în propagarea șocurilor inflaționiste. Astfel, prin insistența asupra localizării cauzelor declanșării și propagării fenomenului inflaționist, pe piața monetară sau pe piața bunurilor, se pierde din vedere faptul că rădăcinile acestui fenomen macroeconomic se află în zona microeconomiei. Altfel spus, inflația se observă și se estimează la nivel macroeconomic, dar declanșarea acestui dezechilibru are loc pe piețe din zona microeconomiei. Neglijarea planului secund (microeconomic) provoacă o aberație virtuală a perspectivei de conceptualizare a inflației prin concentrarea acesteia pe creșterea generalizată a prețurilor și erodarea puterii de cumpărare a banilor, dându-se astfel impresia că prețurile cresc la fel (în conformitate cu un anumit indice de prețuri). Din această perspectivă devine evident faptul că inflația este un fenomen multidimensional:

- Dimensiunea structurală constă în creșterea diferențiată a prețurilor pe anumite piețe și prin urmare contribuția lor este diferită în susținerea procesului inflaționist;
- Dimensiunea spațială este dată de distribuția dinamicii prețurilor în teritoriu, contribuția acestora la estimarea nivelului inflației depinzând de structura teritorială a eșantioanelor de prețuri observate;
- Dimensiunea temporală este dată de diferențierea momentelor de timp ale declanșării creșterilor de prețuri, respectiv de formele temporale ale acestora.

Pentru a putea sesiza aceste dimensiuni ale procesului inflaționist și rădăcinile sale microeconomice este necesar un efort de evitare a „căii bătătorite” în cercetarea științifică. Astfel, insistența asupra faptului că „inflația reprezintă *creștere generalizată a prețurilor și nu o creștere a prețurilor unor mărfuri individuale*” (Frisch, 1983) ar putea reprezenta o formă de *orbire intelectuală* care ar bloca demersul cognitiv ocolind evidențe de genul: *prețurile nu cresc brusc, simultan și în aceeași măsură*; există creșteri de prețuri care pot genera efecte propagate (de regulă cele ale materiilor prime și ale produselor energetice); manifestarea și propagarea teritorială a creșterii prețurilor transmite semnale foarte utile pentru prevenția procesului inflaționist etc.

În mod similar nu ar putea fi sesizate rădăcinile microeconomice ale procesului inflaționist fără a avea în vedere că dezechilibrul bani – mărfuri are corespondent direct în dezechilibrul cerere – ofertă care se manifestă pe piețele reale. Perspectiva microeconomică ar putea susține ipoteza că inflația reprezintă un fel de *boală contagioasă* a sistemului de piețe. Procesul se poate declanșa printr-un șoc care dezechilibrează o piață la un moment dat. Efectul de contagiune poate declanșa dezechilibre pe structuri integraționiste verticale, orizontale sau teritoriale. Când efectul de contagiune devine semnificativ pe dimensiune structurală, procesul inflaționist se manifestă la nivel macroeconomic. Însă, în acel moment măsurile antiinflaționiste pot fi tardive și oricum foarte costisitoare.

Din perspectiva cauzelor și premiselor fenomenului inflaționist a declara *lăcomia umană* drept fondul manifestării acestuia nu este suficient pentru a sesiza modul în care pot să apară dezechilibrele de pe piețe. Totuși, pentru a evita glisarea către aspectele istorice ale problematicii vom limita cadrul de analiză la vremurile moderne, mai precis la apariția marketingului. Conform specialiștilor în domeniu, marketingul a apărut în momentul tranziției (datorită progresului tehnologic) de la piața producătorului la piața consumatorului⁽¹⁾. Această tranziție este reflectată și în modelul stadial al dezvoltării economice elaborat de W.W. Rostow (1960) prin nivelul cel mai înalt dat *Stadiului consumului de masă ridicat*, care este un stadiu de maturitate, caracterizat de o

populație prosperă și de o producție de masă pentru bunuri de consum sofisticate. Rostow consideră acest stadiu caracteristic SUA. În acest stadiu de dezvoltare economică este promovat sloganul „consumatorul rege” – un rege incitat continuu la un consum exagerat. Desigur mobilul acestei incitări constă în maximizarea profitului, însă avem de-a face cu o veritabilă conspirație în care producătorul, distribuitorul și bancherul se aliază pentru a manipula consumatorul. Sporirea profiturilor nu decurge doar din creșterea cotelor de piață, ci mai ales din economiile de scară generate de un consum de masă ridicat, respectiv din creșterea vitezei de rotație a capitalurilor utilizate de fiecare dintre protagoniștii alianței. Mai mult, contribuția bancherului este foarte interesantă pentru scopul analizei noastre, deoarece acesta asigură condițiile manifestării economiilor de scară prin elongația dimensiunii temporale a pieței.

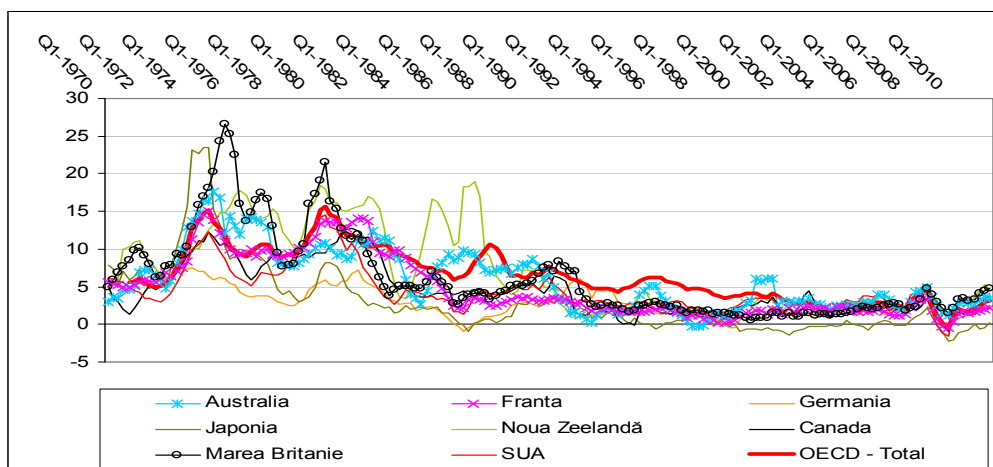
Astfel, posibilitățile de finanțare a consumului sunt duse dincolo de veniturile curente ale individului, punând în balanță veniturile dintr-un viitor din ce în ce mai îndepărtat și mai nesigur. Nu este mai puțin adevărat faptul că și consumatorul se complăce în starea de răsfață al abundenței, ignorând cel mai adesea problema rambursării datoriilor. Însă din perspectivă monetară această conspirația a consumului bazată pe complicitatea consumatorului provoacă o creștere a vitezei de rotație a banilor și implicit o creștere a ofertei de monedă, conform celebrei ecuații a lui Irwin Fisher:

$$M \times V \uparrow = P \times Y.$$

În aceste condiții controlul fluxurilor monetare este partajat între banca centrală și agenții economici, prima controlând cel mai adesea masa monetară, iar ceilalți fiind responsabili de accelerarea vitezei de rotație a banilor. Perspectiva aceasta este foarte utilă din punct de vedere conceptual întrucât demolează acuzația școlii austriece conform căreia vinovatul moral al declanșării fenomenului inflaționist este statul care își acoperă monetar ineficiența producerii și distribuției bunurilor publice. Abordarea noastră nu exclude cauzele legate de ineficiența sectorului public, dar arată că interesele din sectorul privat pot genera și susține mai puternic procesul inflaționist, chiar și atunci când banca centrală și guvernul aplică o politică monetară prudentială.

Validarea perspectivei consumeriste asupra declanșării și persistenței procesului inflaționist presupune o confruntare cu abordarea limitat macroeconomică a acestui proces ca dezechilibru al macropiețelor tuturor bunurilor și al celei monetare, respectiv ca blocaj al creșterii economice. Astfel, după cum se poate observa în figura 2, o bună perioadă de timp șocurile inflaționiste s-au suprapus peste cele de recesiune economică, ceea ce a susținut

tentația de a explica fenomenul inflaționist prin dezechilibre macroeconomice ciclice, respectiv prin accidente ale creșterii economice manifestate în principalele țări dezvoltate.

Figura 2. Inflația în principalele țări industrializate

Abordarea relației dintre creșterea economică și inflație ca o trăsătură structurală a economiei globale este tentantă, dar există cel puțin două motive pentru a rezista la această tentație:

- într-o lume a ratelor de schimb fluctuante, există scopul de a ajusta aceste rate în diferite țări ca răspuns la șocurile interne și externe;
- perioada de creștere economică globală a fost asociată cu o expansiune a comerțului ceea ce a redus costurile multor bunuri industriale (prelucrate) în particular.

După cum se poate observa din figura 2 tentația relației structurale creștere economică globală – inflație a fost abandonată pe măsura manifestării rezultatelor pozitive în asigurarea stabilității prețurilor date de implementarea unor politici monetare eficace, bazate în special pe strategia de țintire a inflației. Succesul acestor politici s-a bazat pe o serie de reforme fundamentale în producție și piețele muncii ca răspuns la creșterea concurenței datorată deschiderii comerțului, fapt ce a dus la creșterea flexibilității economiilor. La rândul lor acestea devin mai puțin dispuse ca la un șoc de costuri sau de cerere să răspundă cu presiuni inflaționiste. Totuși, din moment ce există puține îndoieli că anumite economii sunt mai flexibile acum decât în trecut, nu este până la urmă evident că din aceasta ar trebui să rezulte o inflație mai scăzută chiar dacă pot exista multe alte consecințe benefice ale unei flexibilități ridicate.

O altă explicație pentru recenta perioadă de inflație scăzută se referă la *politicile economice bune*. Țările OECD par să fi avut oarecum politici similare în perioada analizată și de aici apare și supoziția că politicile economice (în termenii politicilor ratelor dobânzii ale băncilor centrale) au avut tendința se a se mișca împreună. Oricum această observație ne spune puțin despre fenomen din moment ce provocările cu care se confruntau făuritorii de politici economice erau de asemenea similare. În plus, explicația nivelului scăzut al inflației din țările dezvoltate, din perioada recentă, prin reforme structurale și politici economice bune pare să eclipseze relația inflație – recesiune/criză economică și implicit demersul nostru cognitiv bazat pe sistemul de interese care susține procesul inflaționist. Într-adevăr, datele statistice confirmă faptul că chiar în plină criză economică nivelul inflației s-a menținut la cote relativ scăzute, ceea ce pare să susțină ipoteza adversă conform căreia nu există nicio conspirație de interese în generarea și manifestarea procesului inflaționist.

Și totuși, tot mai mulți economiști consideră că recenta criza financiară nu a fost cauzată doar de politica monetară excesiv de permisivă a Sistemului Federal de Rezerve al Statelor Unite. Astfel devine tot mai consistentă opinia că această criză a fost cauzată în primul rând de factori ce au avut puțin de-a face cu politica monetară și care s-au datorat în mare parte contextului condițiilor macroeconomice, stimulentele distorsionate de pe piețele financiare, eșecurilor de regulamentare și supraveghere a piețelor financiare (chiar și atunci când băncile centrale au fost răspunzătoare pentru reglementare și supraveghere), problemelor de informare și anumitor circumstanțe specifice, printre care și politica pieții imobiliare din SUA de a susține dreptul de proprietate asupra locuinței ipotecate în cazul gospodăriilor cu venituri mici⁽²⁾.

Condițiile macroeconomice ce au precedat criza au inclus atât rate reale scăzute ale dobânzii la nivel mondial, asociate cu dezechilibre globale, cât și perioada de moderație (The Great Moderation), caracterizată prin creștere economică stabilă și inflație scăzută, care a condus la o subestimare sistematică a riscurilor și a primelor de risc foarte scăzute de pe piețele financiare. Au existat unele stimulente distorsionate pentru băncile comerciale și de investiții pentru a crește efectul de levier, fapt ce a fost posibil prin supravegherea și reglementările neadecvate, dar și prin lipsa unui regim bancar de soluționare adecvat. Au existat stimulente distorsionate și pentru exercitarea unei exigențe mai slabe în privința inițierii împrumuturilor și pentru efectuarea arbitrajului de reglementare prin crearea de entități în afara bilanțului, care din diverse motive specifice au sfârșit prin a rămâne tot în bilanț. Stimulente distorsionate au existat și pentru comercianți și managerii de fonduri de investiții pentru a-și asuma riscuri excesive din cauza contractelor de remunerație asimetrice. În cele din urmă, au apărut probleme de informare extrem de mari în ceea ce privește

evaluarea riscurilor referitoare la titlurile de valoare extrem de complexe garantate cu active și, totodată, a existat o imensă subestimare a potențialului de riscuri corelate sistemic. Niciuna din aceste cauze nu a avut de-a face cu politica monetară, cu excepția faptului că politica monetară e posibil să fi contribuit la „Marea Moderație”.

Cedând ispitei profitului facil din comisioane de tranzacționare, multe bănci mari au fost distrase de la funcțiile lor de bază: asigurarea unui mecanism eficient de plăți, respectiv evaluarea și gestionarea riscului și acordarea unor împrumuturi. Sistemul bancar din SUA și din multe alte țări nu s-a concentrat pe acordarea de credite firmelor mici și mijlocii, care stau la baza creării de locuri de muncă în economie, ci și-au canalizat atenția spre securizare, cu deosebire pe piața creditelor ipotecare. Pe scurt, piețele financiare au eșuat în îndeplinirea funcțiilor esențiale, creând risc, alocând prost capitalul și stimulând îndatorarea excesivă, impunând în paralel și costuri mari de tranzacție. În plus, agențiile de rating și-au dat binecuvântarea pentru ceea ce au făcut băncile. Piețele financiare au reușit, pe baza inovațiilor, să ocolească reglementările, normele contabile și fiscale creând produse care erau așa de complexe încât au avut ca efect atât creșterea riscului, cât și accentuarea asimetriilor informaționale.

Această perspectivă scoate la iveală o altă conspirație de interese motivate de maximizarea profitului, care este similară ipotezei consumeriste în susținerea procesului inflaționist. Astfel, se conturează ideea conform căreia presiunile sistemului de interese care susține procesul inflaționist au răbufnit într-o zonă a domeniului economic mai puțin supravegheată și reglementată decât aceea a obiectivului de politică monetară de asigurare a prețurilor (ca într-un sistem complicat de vase comunicante prin care circulă abur sub presiune) – piața financiară. Ideea ar putea fi susținută de evidențele empirice care semnalează apariția unor tendințe divergente ale dinamicilor prețurilor la mărfuri și ratei medii a inflației la nivel mondial. Prin urmare același sistem de alianțe de interese și complicitatea consumatorului stau la baza manifestării procesului inflaționist și a crizelor economice mondiale, ceea ce dovedește calea comportamentală comună a celor două procese.

În concluzie putem afirma că soluția evitării crizelor economice globale, cât și a efectelor negative generate de inflație nu constă în perfecționarea instrumentarului politicilor monetare, nici în corelarea acestora cu alte politici macroeconomice și nici în complicate construcții instituționale de supraveghere și asigurare a stabilității pieței financiare, ci într-o radicală schimbare comportamentală care presupune în primul rând trezirea conștiinței consumatorului. Numai atunci când consumatorul va conștientiza faptul că manipularea sa către supraconsum îi este defavorabilă în procesul de

redistribuire inflaționistă a averii, se pot pune bazele unei noi alianțe în spațiul economic, alianță favorabilă dezvoltării durabile și unei bunăstări individuale și sociale de lungă durată.

Note

- (1) Piața producătorului descrie o stare de relativă penurie a bunurilor, producătorul deținând poziția dominantă în raport cu consumatorul. Pe o piață a consumatorului, raportul de forțe se schimbă, datorită abundenței asigurate de progresul tehnologic și de concurența dintre producători, consumatorul fiind cel favorizat.
- (2) A se vedea Bean (2009) cu o analiză foarte elaborată despre criză, inclusiv despre extinderea creditelor și boom-ul imobiliar, antecedentele macroeconomice, stimulentele distorsionate, problemele de informare, amplificarea și propagarea crizei în economia reală, reacțiile politicii și lecții despre politica monetară și economie în general.

Bibliografie

- Bean, Ch. R., „The Great Moderation, the Great Panic and the Great Contraction”, Schumpeter Lecture, *Annual Congress of the European Economic Association*, 2009, www.bankofengland.co.uk
- Burda, M., Wyplosz, C. (1997). *Macroeconomie. O perspectivă europeană*, Editura All Beck, București
- Blanchard, O. (2008). *Macroeconomics*, 5th ed. Upper Saddle River, N.J., Prentice-Hall, ISBN 139780132078290
- Dinu, M., „Criza gnoseologică”, *Economie teoretică și aplicată*, Vol. XVIII, Nr. 11, 2011
- Friedman, M. (1963). *A Monetary History of the United States*, Princeton University Press
- Frisch, H. (1983). *Theories of Inflation*, Cambridge, Cambridge University Press
- Hume, D. (1751). *An Enquiry Concerning the Principles of Morals* (edited by J.B. Schneewind), Hackett Publishing Company, ISBN 9780915145456
- Fisher, I.N. (1922). *The Purchasing Power of Money: Its Determination and Relation to Credit, Interest, and Crises*, 2nd ed., New York, The Macmillan Co
- Keynes, M.J. (2007). *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Palgrave Macmillan, ISBN 9780230004764 – paperback
- Lipsey, R., Chrystal, A. (1995). *An introduction to positive economics*, 8th ed., Oxford University Press, ISBN 0198774249
- Mishkin, F., „Globalization, Macroeconomic Performance, and Monetary Policy”, *Journal of Money, Credit and Banking Supplement*, Vol. 41, No. 1, 2009, pp. 187-196
- Rostow, W.W. (1960). *The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto*, Cambridge, Cambridge University Press
- Stiglitz, J. (2010). *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*, ISBN 9780393075960, W.W. Norton & Company
- Svensson, L.E.O. (2009b), “Flexible Inflation Targeting: Lessons from the Financial Crisis”, www.riksbank.se
- Walgenbach, P.H., Dittrich, N.E., Hanson, E.I. (1973). *Financial Accounting*, New York, Harcourt Brace Javonovich, Inc.